

03.01.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/775
Toplantı Tarihi/Sayısı : 15.12.2022/192
Karar Numarası : 2022/930
Başvuran : Y.E.G.
Başvuran Vekili : --
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : R.Ç.
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurana bekâr olduğu gerekçesiyle kiralık ev verilmeyerek medeni hal temelinde ayrımcılık yapıldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Kiralık ev ilanlarının bulunduğu internet sitesinden kendisine uygun olduğunu düşündüğü evi kiralamak istediğini,

b. Bilgi almak amacıyla ilanda belirtilen iletişim numarasını aradığını,

c. Ev sahibi olduğunu söyleyen R.Ç. isimli kişinin evini bir aileye kiraya vermek istediğini ve bekâra ev vermeyeceğini söylediğini belirterek muhatap hakkında gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

3. Muhatap yazılı görüşünde özetle;

a. Başvuranın kendisini arayarak ev kiralamak istediğini söylediğini,

b. Telefon konuşmasında bekar ve hukuk fakültesi öğrencisi olduğunu ve kira miktarının yüksek olduğu bahsiyle konuyu açarak kendisiyle pazarlık yapmaya çalıştığını,

c. Başvurana kira miktarının evin mevcut konumu ve durumuna göre ilçedeki fiyat ortalamasında olduğunu ancak evin tek kişi için büyük olmasından dolayı daha küçük ve uygun fiyatlı evler bulabileceğini belirttiğini,

d. Fiyat konusunda anlaşamamalarından dolayı görüşmeyi sonlandırdıklarını,

e. Bu konuşmadan 4-5 saat sonra başvuran tarafından bir mesaj aldığını ve mesaja cevap vermediğini ancak yarım saat sonra yeniden bir mesaj geldiğini görünce kendisini bir daha rahatsız etmemesine adına “*Aynı fikirdeyim.*” diye mesaj attığını,

f. Bekara ev vermeyeceğine ilişkin herhangi bir beyanı bulunmadığını ve hakkında ileri sürülen iddiaları kabul etmediğini ifade etmiştir.

4. Mevzuat gereğince ihlal iddiasına muhatap tarafın yazılı görüşü başvurana iletilmişse de başvuran yasal süre içerisinde herhangi bir cevap sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10' uncu maddesi şu şekildedir: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48'inci maddesi: "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir (...)" hükmünü ihtiva etmektedir.

7. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi: "Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi" ifade etmektedir.

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesine göre: "(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri: "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık." olarak sıralanmıştır.

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında: "Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar." ve aynı maddenin üçüncü fıkrasında: "Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler, taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz." hükmü yer almaktadır.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, "ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve

sonuçlarını takip etmek” le görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir: “Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmü bulunmaktadır. Somut başvuruda başvuran, bekar olduğu gerekçesiyle kendisine ev kiralanmamasının medeni hal temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Bu durum karşısında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’nin 14’üncü maddesine göre; “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”

15. Ayrımcılık yasağı uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve birçok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 2’nci maddesinin birinci fıkrası, bu Sözleşme’ye taraf her Devletin kendi ülkesinde yaşayan ve yetkisi altında bulunan tüm bireylere ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü bakımından hiçbir ayırım gözetmeksizin bu Sözleşme’de tanınan hakları sağlamak ve bu haklara saygı göstermek yükümlülüğünü dile getirir. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi; Genel Yorum 18; Ayrımcılık Yasağı; CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination, 10 Kasım 1989, para. 1).

16. Anayasa Mahkemesi (AYM); Tuğba Arslan kararında, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı yönünden aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmuştur; “Anayasa’nın 10. maddesi “ayrımcılık yasağı” biçiminde düzenlenmemiş olsa bile eşitlik ilkesinin, anayasal bağlamda her durumda dayanılacak normatif bir değer taşıması nedeniyle ayrımcılık yasağının da etkili bir şekilde hayata geçirilmesi gerekir (Bkz. AYM, E.1996/15, K.1996/34, K.T. 23/9/1996). Başka bir deyişle eşitlik ilkesi somut bir ölçü norm olarak ayrımcılık yasağını da içerir” (AYM, Tuğba Arslan, B. No: 2014/256, 25/6/2014, para. 108).

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis v. Birleşik Krallık Davası, Başvuru No:36042/97, 11.09.2002, para.48 ve AİHM, Okpiz v.

Almanya Davası, Başvuru No:59140/00, 15.02.2006, para.33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme’de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14’üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (*AİHM, Belçika’da Eğitim Dili Davası, Başvuru No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23.07.1968. para.10*). Mahkeme son zamanlardaki içtihatlarında ayrımcılığı kısaca, “göreceli olarak benzer durumda olan kişilere nesnel ve makul bir gerekçesi olmaksızın farklı davranılması” olarak tanımlamaktadır. (*AİHM, Zarb Adami v. Malta Davası, Başvuru No: 17209/02, 20.06.2006, para. 71*).

18. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan “makul şüphe bırakmayacak” bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkeme’ye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (*AİHM, Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan Davası (Büyük Daire), B.No: 43577/98, 06/07/2005, para. 147*).

19. AYM’ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (*AYM, Devrim Evin Kararı, B.No: 2013/2069, 20.02.2014, para. 34*).

20. 6701 sayılı Kanun’un 21’inci maddesine göre; ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Bu emare ve karine oluşturan olguların başvuran tarafından ortaya konulması halinde muhatapın ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini ispat etmesi gerekecektir.

21. AYM, ayrımcılığı ispatlamanın kolay olmadığını, bu yüzden başvuranların kendilerine farklı muamele yapıldığını hukuka uygun her türlü delille ispatlamalarının mümkün olduğunu, farklı muamelenin var olmadığı veya haklı sebeplere dayandığının ispatlandığı durumda, ispat yükümlülüğünün farklı muameleyi gerçekleştiren tarafa geçeceğini ifade etmiştir (*AYM, Ayla (Şenses) Kara Kararı, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, para. 46*).

22. Başvuruya konu olayda; başvuran bekar olduğu gerekçesiyle kendisine ev sahibi tarafından evin kiralanmadığını, muhatap ise bu iddiaları kabul etmediğini ifade etmektedir. Ayrımcılığa maruz kalındığı iddiası incelendiğinde ise öncelikle başvuranın, başvuru dilekçesinin ekinde muhatap ev sahibi ile yapmış olduğu görüşmenin ekran görüntüsünü sunmuş olduğu görülmüştür. Bu görüntülerden, ev sahibinin bekâr kiracı kabul etmediği ve evi aileye kiralamak istediği anlaşılmaktadır. Başvuranın açıkça “Bekar olduğum ve evi aile kiraya vermek istediğiniz için evi bana kiralamak istememiştiniz, hala aynı fikirde misiniz?” diye sorduğu ve muhatapın “Maalesef aynı fikirdeyim.” şeklinde cevap

vererek başvurunu maruz bıraktığı ayrımcı muameleyi kabul ettiği görülmektedir. Ayrıca başvuran, ev sahibine ayrımcılık yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle Kurumumuza başvuruda bulunacağını da belirtmiştir. Söz konusu görüşme, başvuranın iddialarının gerçekliği konusunda kanıt başlangıcı sayılabilecek niteliktedir. Bu çerçevede, muhatabın somut olayda ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi beklenmelidir.

23. Somut olay çerçevesinde muhatap, fiyat konusunda anlaşamadıkları için görüşmeyi sonlandırdıklarını, telefon konuşmalarından sonra başvuran tarafından bir mesaj aldığını ve mesaja cevap vermediğini, yarım saat sonra yeniden bir mesaj geldiğini görünce kendisini bir daha rahatsız etmemesine adına “*Aynı fikirdeyim.*” diye mesaj attığını, herhangi bir ayrımcı muamelede bulunmadığını iddia etmektedir. Ancak başvuran tarafından sunulan anlık mesajlaşma uygulaması yazışma içerikleri göz önüne alındığında muhatap tarafından kendi iddialarına dayanak oluşturabilecek herhangi bir bilgi ve/veya belgenin dosyaya sunulmadığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda muhatap ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini ispatlayamamıştır.

24. Anayasa'nın 48'inci maddesinde, sözleşme hürriyeti düzenlenmiştir. Borçlar Kanunu'nda da temel bir ilke olarak görülen sözleşme hürriyetinin; sözleşme yapıp yapmama, sözleşme yapılacak kişiyi seçme, sözleşmenin içeriğini belirleme ve değiştirme, sözleşmeye son verme gibi görünümüleri bulunmaktadır. Bahsi geçen madde hükümleri sözleşme hürriyetini koruma altına almış olsa da bu haklar kişilere sınırsız bir koruma alanı vermemektedir. Özellikle Anayasa'nın başlangıç metninde ve 10'uncu maddesinde yer bulan eşitlik ilkesi, bu hakların kullanımında sınırın aşılması anlamında bir fren görevi görmektedir. Dolayısıyla Anayasa'nın 48'inci maddesinde koruma altına alınan haklar sınırlanamaz olmayıp, aynı zamanda eşitlik ilkesi ile de bağlantılıdır.

25. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvuranın medeni hali nedeniyle doğrudan ayrımcı bir muameleye maruz kaldığı dolayısıyla da eşit muamele ilkesi ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiği değerlendirilmektedir.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,
2. Muhatap hakkında 5.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

15.12.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi
(İzimli)

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi